

**MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA
MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA DE MUZICĂ, TEATRU ȘI ARTE PLASTICE**

Cu titlu de manuscris:

CZU 784.087.68.071.2 (478)(043)

BURLAC FEDORA

**CORUL NAȚIONAL DE CAMERĂ AL REPUBLICII MOLDOVA —
PROMOTOR AL CREAȚIEI CORALE AUTOHTONE**

SPECIALITATEA 653.01 – MUZICOLOGIE

Rezumatul tezei de doctor în studiul artelor și culturologie

CHIȘINĂU, 2024

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului *Muzicologie, Compoziție și Jazz* al Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Chișinău, Republica Moldova.

Conducător științific: Tcacenco Victoria, dr., prof. univ., AMTAP.

Referenți oficiali:

1. **Mironenco Elena**, dr. hab., prof. univ., AMTAP, Republica Moldova.
2. **Simion-Bufteac Aurelia**, dr., prof. univ., Universitatea Națională de Arte *George Enescu*, Iași, România.

Componenta Consiliului Științific Specializat:

1. **Dănilă Aurelian**, dr. hab., prof. univ., Academia de Științe a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova — președinte.
2. **Balaban Larisa**, dr., conf. univ., AMTAP, Chișinău, Republica Moldova — secretar.
3. **Galaicu Violina**, dr., conf. cercetător, Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM, Chișinău, Republica Moldova — membru.
4. **Mustea Gheorghe**, dr., prof. univ., Academician, dirijor IPNA *Teleradio Moldova*, Chișinău, Republica Moldova — membru.
5. **Bunea Diana**, dr., conf. univ., AMTAP, Chișinău, Republica Moldova — membru.
6. **Zinkevici Elena**, dr. hab., prof. univ., Academia Națională de Muzică *P.I. Ceikovski*, Kiev, Ucraina — membru.
7. **Ciprian Andrei Ion**, dr. hab., prof. univ., Universitatea Națională de Muzică *George Enescu*, Iași, România — membru.

Susținerea tezei va avea loc în data de **10.04.2024**, ora **14:00**, în cadrul ședinței Consiliului Științific Specializat D 653.01-23-148, abilitat cu dreptul de a organiza susținerea tezei de doctor în studiul artelor și culturologie la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice: str. Alexei Mateevici 87, sala 45, Chișinău, Republica Moldova, MD 2009.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, (str. 31 August 1989, 78A, Chișinău, Republica Moldova, MD 2012), la biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (str. Alexei Mateevici, 87, sala de lectură, Chișinău, Republica Moldova, MD 2009) și pe paginile web <https://www.anacec.md> și <http://amtap.md>.

Rezumatul a fost expediat la „_____” martie 2024.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat,
Balaban Larisa, dr., conf. univ.

Conducător științific,
Tcacenco Victoria, dr., prof. univ.

Autor,
Burlac Fedora

© Burlac Fedora, 2024

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	7
INTRODUCEREA.....	7
CAPITOLUL 1. <i>CORUL DE CAMERĂ CA UN OBIECT DE STUDIU MUZICOLOGIC</i>	8
CAPITOLUL 2. <i>CORUL NAȚIONAL DE CAMERĂ: ISTORICUL FORMAȚIEI, REPERTORIUL, REALIZĂRILE ARTISTICE</i>.....	12
CAPITOLUL 3. <i>REPERTORIUL AUTOHTON AL CORULUI NAȚIONAL DE CAMERĂ CA MODEL DE PROMOVARE A CREAȚIEI CORALE NAȚIONALE...</i>	17
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	22
BIBLIOGRAFIE.....	27
LUCRĂRI PUBLICATE LA TEMA TEZEI.....	29
ADNOTĂRI (în română, rusă și engleză).....	30

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei de cercetare. În mediul cultural-artistic din Republica Moldova, cântarea corală profesionistă se bucură de un loc aparte datorită tradițiilor cultivate și asimilate în regiune, dar și grație răspândirii și dezvoltării acesteia prin activitatea permanentă a colectivelor corale în cadrul instituțiilor de profil de nivel național. Printre reperate demne de nominalizat, la ora actuală, se încadrează Capela Corală Academică *Doina*, Corul Teatrului Național de Operă și Balet *Maria Bieșu*, Corul Național de Cameră, Capela Corală *Moldova*.

Cu referire la apariția și dezvoltarea în țara noastră a corului de cameră ca un tip aparte de formație corală, datele studiate atestă că nu există o preistorie bogată, iar până la înființarea Corului Național de Cameră, coruri de cameră au fost doar din cele cu titlu de amator. O primă încercare de a constitui un cor cameral datează cu anul 1928, la Tiraspol (capitala de pe atunci a RASSM) de către muzicianul N. Nenev, corul era format din 15–20 de persoane.

În anul 1930, Corul a fost transferat la Chișinău pentru a fuziona cu Corul Simfonic condus de V. Bulâciiov în cadrul studioului coral *Doina*, condus de cunoscutul dirijor din Odesa, K. Pigrov. Organizarea colectivului dat a constituit un imbold pentru evoluția artei corale naționale, însă a suspendat, în același timp, pentru încă câteva decenii, tendința de inițiere a unor tradiții ale cântării corale de cameră.

Ideea de a întemeia un colectiv coral de cameră în Moldova a fost lansată și realizată mult mai târziu de dirijorul E. Bogdanovschi, care în anul 1972 formează primul Cor de cameră din RSSM pe lângă Palatul Sindicatelor din Cultură. Ulterior, modelul unui astfel de cor a fost preluat de două discipole ale maestrului: V. Boldurat, prin organizarea Corului de cameră *Credo*, pe lângă MAI (1995) și N. Barabanscicova prin formarea Corului Cameral de Tineret *Rapsodia* (1998).

Printre colectivele menționate, Corul Național de Cameră (în continuare CNC) este primul și unicul cor cameral profesionist din Republica Moldova, fondat în anul 2002, ca și colectiv artistic pe lângă Fundația Culturală *Union Fenosa* a companiei private cu același nume. Inițiativa aparține mecenatului Ignacio Ibarra, director al companiei sus-numite. În calitate de dirijor și conducător artistic a fost aleasă șefa catedrei *Dirijat Cor Academic* a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice și dirijorul Corului mixt studentesc al catedrei I. Stepan. Deși se bucură de o apreciere înaltă pe plan național și internațional și are o activitate multilaterală, un repertoriu vast și variat, inclusiv opusurile compozitorilor autohtoni, până la momentul de față CNC nu și-a găsit reflectarea în cercetările muzicologilor autohtoni, fapt care ne-a impulsionat să studiem detaliat istoria, repertoriul, activitatea concertistică și specificul său interpretativ.

Scopul investigației constă în fundamentarea rolului CNC la valorificarea creației corale autohtone. Realizarea acestui scop prevede atingerea mai multor **obiective**: determinarea specificului interpretativ al formației corale de cameră; reconstituirea succintă a parcursului istoric al cântării corale de cameră în Republica Moldova; prezentarea multiaspectuală a imaginii artistice a CNC și aprecierea rolului său la promovarea creației corale autohtone; trecerea în revistă a evoluției artistice a conducătorului CNC, dirijorul I. Stepan; efectuarea analizei complexe a celor mai reprezentative creații corale semnate de compozitorii moldoveni din repertoriul CNC; elucidarea limbajului și procedeeleor componistice folosite în creațiile analizate; evidențierea specificului utilizării folclorului în muzica pentru cor de cameră din Republica Moldova; relevarea particularităților interpretative și problemelor tehnice în partiturile analizate; propunerea unor modalități de depășire a acestora, extrase din procesul repetițional al CNC.

Noutatea și originalitatea științifică a tezei. Originalitatea tezei este apreciată conform multiplelor elemente ale conținutului ei: pentru prima dată în muzicologia autohtonă este luată în vizor creația corală de cameră prin prisma interpretării ei actuale de către CNC; toate lucrările analizate au fost prezentate în premieră de către corul sus-numit, iar unele dintre ele, pentru prima dată, au devenit obiecte științifice, ceea ce permite reconstituirea unei imagini integre a repertoriului coral autohton. În teză sunt relevate importante etape istorice din evoluția artei corale de cameră din Republica Moldova, sunt cercetate și descoperite trăsături caracteristice interpretării corale de cameră, sunt sistematizate și prezentate formele de activitate ale corurilor camerale contemporane, este folosită o metodă de cercetare complexă care implică atât analiza muzicologică tradițională, cât și cea stilistico-interpretativă a lucrărilor realizate în concordanță cu particularitățile interpretării CNC.

Rezultatele obținute contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante care rezidă în fundamentarea științifică a rolului CNC în promovarea muzicii corale autohtone.

Semnificația teoretică a tezei constă în elucidarea și completarea conceptelor ce țin de specificul corului de cameră, în general, dar și al CNC, în mod particular: *artă corală profesionistă; strategie sonoră; voci flexibile; sonoritate echilibrată; tratare instrumentală a vocilor; individualitate artistică; tematică a hispanității muzicale*. Aportul teoretico-științific al tezei se manifestă și prin evidențierea unor aspecte interpretative caracteristice corului cameral, relevarea unor particularități de interpretare a repertoriului coral autohton, suprimând, astfel, unele confuzii, presupuneri sau omisiuni din știința muzicologică. Elaborarea analizelor partiturilor corale a permis elucidarea tendințelor stilistice și dezvăluirea noilor concepții creative ale compozitorilor din Republica Moldova. Sistematizarea genurilor predominante în repertoriul CNC, descoperirea sferelor de imagini ale muzicii corale de cameră, precum și sugestiile practice

desprinse din activitatea CNC sub conducerea I. Stepan constituie o valoroasă contribuție la completarea golurilor existente în domeniul artei corale interpretative.

Realizarea obiectivelor în lucrare a determinat metodologia de cercetare de natură sintetică. Astfel, pentru reconstituirea evoluției cântării corale de cameră pe teritoriul țării noastre, cât și cea a activității de creație a CNC și a dirijorului său am recurs la metoda istorică. Studiarea fenomenului *artă corală de cameră*, inclusiv creația autohtonă pentru cor, a înaintat drept cerință prezența unei baze teoretice interdisciplinare. Metoda empirică a stat la baza acumulării și studierii faptelor istorice și a surselor științifice.

Analiza complexă a opusurilor reprezentative din repertoriul autohton al CNC a solicitat o simbioză a metodelor: istorică, empirică, de analiză și de sinteză. Totodată, a fost antrenat instrumentarul mai multor discipline muzical-teoretice, precum: armonia, polifonia, teoria formelor, teoria artei interpretative, etnomuzicologia. Metodele teoretice de cercetare au interferat cu cele ce țin de practica dirijorală și cu cele ce vizează tehnicile de interpretare vocal-corală. Studiarea și analiza complexă a creațiilor compozitorilor naționali a presupus folosirea unor metode din domeniul de cercetare al lingvisticii, precum analiza lexicală și cea semantică a textelor, prin intermediul cărora am putut demonstra corelația dintre text și muzică, în condițiile subordonării reciproce a acestor două componente în opusurile analizate.

Dintre metodele fundamentale de cercetare științifică, observația ne-a folosit la relevarea principiilor de funcționare a CNC ca și tip de formație coral-camerală și la identificarea concepției artistice a dirijorului I. Stepan cu privire la modul în care dumneaei tratează creațiile autohtone pentru cor, în special, partiturile analizate în prezenta teză.

Menționăm că pentru cercetarea de față, metoda observației participative a jucat un rol esențial, întrucât autoarea, ca și observator integrat în colectivul CNC, pe parcursul a 17 ani de activitate a studiat, în profunzime, specificul existențial al colectivului pentru a-i crea o imagine, cu adevărat, autentică. Cercetarea CNC, ca și obiect de studiu muzicologic, se caracterizează drept un demers calitativ din perspectiva realității studiate, evidențiind aspecte unice, particulare ale activității formației. Principiile și strategiile metodologice utilizate au oferit prioritate abordării comprehensive a fenomenelor cu caracter unic. Sunt de remarcat și modalitățile de exersare și de soluționare a dificultăților interpretative, parvenite în procesul repetițional. De asemenea, au fost surprinse momente inedite și irepetabile în procesul de creație etc. În demersul cercetării, prin metoda inductivă au fost acumulate și analizate date pentru identificarea problemei științifice, precum și prezentarea constatărilor. Metoda deductivă a stat la baza conceperii problemei de cercetare, la elaborarea planului investigației și la formularea concluziilor.

Valoarea aplicativă a lucrării. Teza poate servi drept bază pentru cercetări științifice ulterioare consacrate artei corale naționale. Ea poate fi utilizată în calitate de material didactic în instituțiile de învățământ artistic superior la disciplinele *Istoria și teoria artei corale*, *Metodica interpretării corale*, *Practica corală*, *Clasa corală*, *Dirijat coral*. Materialele lucrării de față pot fi folosite de specialiști din diverse domenii: științific, pedagogic, componistic, interpretativ. Rezultatele cercetării pot fi un suport real în lucrul dirijorilor de cor, în procesul de stabilire a repertoriului coral și în cel al metodelor de interpretare a creațiilor. Lucrările prezentate în premieră pot constitui o bază repertorială pentru alte colective corale, iar analiza efectuată de autor poate servi drept reper al unei interpretări artistice descifrate în acest studiu.

Aprobarea rezultatelor obținute. Teza a fost realizată în conformitate cu prevederile planului de cercetare științifică al Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice și a fost discutată în cadrul ședințelor departamentului *Muzicologie, Compoziție și Jazz* și la ședința Seminarului Științific de Profil la specialitatea 653.01 – *Muzicologie* și recomandată spre susținere. Rezultatele cercetării științifice prezentate în teză au fost reflectate în 9 publicații și în comunicările autoarei la conferințele științifice internaționale organizate de către Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice împreună cu Institutul Cultural Român *Mihai Eminescu*, Institutul Patrimoniului Cultural și Academia de Științe a Moldovei.

Volumul și structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 303 de titluri, 2 anexe (tabelul creațiilor compozitorilor autohtoni din repertoriul CNC și lista înregistrărilor audio și video ale CNC), 152 de pagini ale textului de bază, 25 de figuri (exemple muzicale) și 10 tabele.

Cuvinte-cheie: Corul Național de Cameră, arta corală profesionistă, specificul corului de cameră, muzica corală națională, procedee de tratare a corului, stilistica interpretativă.

Autoarea prezentei teze exprimă profundă recunoștință pentru suport și dedicație regretatului muzicolog, **dr., prof. univ. Galina Cocearova**, sub îndrumarea căreia a fost realizată o mare parte a cercetării de față. Cu apreciere deosebită față de arta corală profesionistă, pe parcursul vieții, dumneaei a fost prezentă la toate evoluările colectivului. Tema cercetării de față a fost o idee sugerată de către doamna G. Cocearova, precum și schițele analitice ale creațiilor prezente în lucrarea dată au fost realizate cu contribuția dumneaei.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea determină actualitatea și importanța problemei investigate, conturează scopul și obiectivele lucrării, sintetizează metodologia de cercetare, relevă noutatea și originalitatea științifică a tezei, identifică semnificația teoretică și valoarea aplicativă a acesteia, prezintă informația cu privire la aprobarea rezultatelor științifice obținute.

În cadrul **primului capitol** intitulat **Corul de cameră ca un obiect de studiu muzicologic** sunt analizate diferite aspecte legate de studierea situației din domeniul cercetării. Astfel, subcapitolul **1.1. Evoluția artei corale naționale reflectată în muzicologia contemporană** se axează pe materiale aparținând muzicologiei autohtone referitoare la constituirea artei corale pe teritoriul Republicii Moldova, etapele de dezvoltare și figurile proeminente care o reprezintă. Printre autorii care au contribuit considerabil în cercetarea problematicii vizate, vom nominaliza pe A. Boldur, G. Breazul, O. L. Cosma, G. Ciaicovschi-Mereșanu, D. Popovici, E. Mironenco, V. Melnic, E. Nagacevschi, L. Balaban, T. Danița ș.a.

Capitolul *Evoluția artei corale naționale în secolul al XX-lea* semnat de E. Nagacevschi în monografia colectivă *Arta muzicală din Republica Moldova: istorie și contemporaneitate* ne oferă o viziune panoramică asupra muzicii corale naționale, bazându-se pe principiul istoric, pe de o parte, și pe delimitarea creației corale sacre de cea laică, pe de altă parte. Aici se prezintă detaliat toate etapele evoluției artei corale din Republica Moldova. Etapa de constituire a artei corale în Basarabia la confluența sec. XIX–XX este studiată de T. Danița, lucrarea căreia înfățișează date importante cu privire la activitatea colectivelor corale de amatori ale timpului, conducătorii acestora, repertoriul și metodele de desfășurare a repetițiilor etc.

Cu referire la etapa de afirmare a artei corale autohtone și a personalităților notorii din domeniu, ambele autoare sus menționate, inclusiv și cercetătorii G. Breazul și L. Axionova, mai timpurii, au dedicat dirijorului și compozitorului G. Musicescu studii cu caracter biografic.

Alături de acestea, se situează și studiile ce vizează aportul compozitorului și dirijorului M. Berezovschi la evoluția artei corale naționale semnate de E. Nagacevschi, V. Boldurat, H. Barbanoi ș.a.

Subcapitolul **1.2. Din istoria colectivelor corale, inclusiv Corul Național de Cameră, și a dirijorilor de cor din Republica Moldova** este dedicat activității colectivelor corale, precum și a dirijorilor de cor din țara noastră care au influențat devenirea și evoluția artei corale, inclusiv și cea de cameră. Deși aceste aspecte sunt destul de puțin reflectate în literatura de profil, ne bazăm, totuși, pe dicționarele, enciclopediile și edițiile bibliografice existente.

Literatura dedicată dirijorilor de cor autohtoni din a doua jumătate a secolului al XX-lea – începutul secolului al XXI-lea este suficient de modestă, totuși, putem numi cel puțin două cărți legate de activitatea artistică a „patriarhilor” creației corale din Republica Moldova — Efim Bogdanovschi și Gheorghe Strezev. Cartea faimosului dirijor de cor și pedagog E. Bogdanovschi *О музыке, Con amore sempre!...*, editată în 1998, aparține genului memorialistic conținând o multitudine de date, nume, opinii, reflecții ale dirijorului. În plus, în lucrare se găsesc unele

observații valoroase ale dirijorului cu privire la specificul corului de cameră și stilul lui de interpretare pe baza experienței proprii.

Viața și activitatea unui alt reprezentant notoriu al artei și pedagogiei corale autohtone este descrisă în cartea L. Axionov *Георгуи Стрезев: биографический очерк (Gheorghe Strezev: schiță biografică)*. Aceasta conține date și amintiri ale autoarei, care sunt completate de fragmente din articolele ziarelor dedicate concertelor și evoluărilor colectivelor corale conduse de Gh. Strezev, întrunind și memoriile contemporanilor și discipolilor dirijorului.

Un strat aparte de lucrări este dedicat compozitorilor autohtoni din sec. al XX-lea care s-au manifestat concomitent și ca dirijori de cor, drept exemplu servind monografiile semnate de E. Moraru *Clopot astrale. Compozitorul și dirijorul Teodor Zgureanu* și E. Gîrbu *Compozitorul Vladimir Ciolac: Orientări stilistice în creația cu tematica religioasă*. În aceste surse se demonstrează elocvent că latura dirijorală reprezintă nu doar o parte componentă a personalității artistice a compozitorilor menționați, dar și determină, nemijlocit, predilecția pentru genurile muzicii corale. Tot aici se profilează și anumite viziuni ale autoarelor cu privire la stilul interpretativ al personalităților menționate.

Cu referire la studierea activității **Corului Național de Cameră al Republicii Moldova** și a conducătorului său artistic, dirijorul I. Stepan, trebuie să recunoaștem că fiind unul dintre cele mai remarcante modele de nivel profesionist din țara noastră, colectivul totuși nu s-a bucurat de atenția muzicologiei autohtone. La etapa actuală există doar unele publicații sau cronici de concert în ziarele și revistele de mediatizare, apărute în diferite ediții periodice. Majoritatea surselor sunt de natură factologică, o singură excepție fiind articolul *Captiva muzicii corale* semnat de G. Cocearova, în cadrul căruia autoarea relevă unele trăsături caracteristice ale stilului dirijoral al I. Stepan.

Următorul subcapitol **1.3. Aspecte ale interpretării corale în viziunea cercetătorilor contemporani** se raportează la aspectele interpretării muzicii corale ca o ramură aparte a teoriei și istoriei artei interpretative, abordate în diferite lucrări, ale căror autori sunt dirijori și teoreticieni din Republica Moldova, din România, din spațiul post-sovietic, inclusiv, din Federația Rusă, din țările Europei și SUA. În plus, am consultat mai multe surse de amploare în limba engleză semnate de H. Wilson, H. Higgings, D. Neuen, D. Jansson, B. Elstad, E. Doving. Dintre toate, evidențiem două cercetări: *Choral Technique and Interpretation* de H. Coward și *Choral Techniques* de G. H. Lamb, ambele oferind o tratare exhaustivă a diferitelor aspecte ce țin de tehnică corală, nuanțe interpretative, recomandări practice. În același context se include și *Tratat-ul de cînt și dirijat coral* semnat de D. D. Botez, lucrare dedicată tuturor aspectelor cântului și dirijatului coral, inclusiv specificului corului de cameră.

Cu privire la sursele științifice și metodice din spațiul sovietic și post-sovietic, afirmăm că unele dintre ele până în prezent își păstrează valoarea științifică și didactică. Printre acestea se enumără: *Хор и управление им* (Corul și conducerea lui) P. Cesnokov, *Руководство хором* (Conducerea corului) de C. Pigrov, *Хороведение и хороуправление* (Dirijarea și conducerea corului) de G. Dmitrevski, *Работа над дикцией в хоре* (Lucrul asupra dicției în cor) de K. Vinogradov ș.a. I. Batiuk în lucrarea sa *Современная хоровая музыка: теория и исполнение. Очерки*. (Muzica corală contemporană: teorie și interpretare. Eseuri) sistematizează și fundamentează experiența proprie a activității sale în cadrul *Corului de Cameră a Conservatorului din Moscova* sub îndrumarea conducătorului său artistic și dirijorului B. Tevlin.

În muzicologia românească relevăm aportul S. Gelman-Kiss, autoarea a câtorva lucrări de referință, precum *Aspecte stilistice și dirijorale privind creația corală românească în a doua jumătate a secolului XX*; *Polifonia imitativă în creația corală contemporană românească*; *Timbralitatea corală modernă: aplicații analitice la creația corală românească din perioada 1960–1980*. Nu poate trece neobservată nici ediția complexă care aparține lui D. Popovici *Muzica corală românească* care conține un material inedit referitor la o multitudine de personalități din diferite generații care au contribuit la dezvoltarea artei corale românești începând cu partea a doua a sec. XIX până în anii 1960.

Un grup aparte de surse reprezintă analiza noilor procedee de interpretare corală, precum *Новые приемы хорового исполнительства* (Noi procedee în interpretarea corală) semnată de B. Tevlin și articolul semnat lui Iu. Holopov *Как петь новую музыку XX века* (Cum să se cânte muzica nouă a secolului al XX-lea).

Subcapitolul **1.4.** este denumit **Creația componistică națională pentru cor în viziunea muzicologiei moderne.** În procesul de analiză a creației corale autohtone un suport metodologic solid îl reprezintă cartea lui V. Axionov *Tendențe stilistice în creația componistică din Republica Moldova (muzica instrumentală)* în cadrul căreia autorul propune un sistem pluridimensional de analiză a aspectelor stilistice ale creației componistice autohtone bazat pe corelația a trei categorii: național, regional și universal, implementând, de asemenea și noțiunile de *stil individual* și *stil sintetic*. Acest sistem, lesne, poate fi extrapolat și asupra muzicii corale.

Monografia V. Galaicu *Dimensiunea etnică a creației muzicale (în lumina tradiției românești)* are drept scop determinarea specificității etnice a creației muzicale. Având o abordare de sinteză, în baza studiilor ce aparțin muzicologiei, filozofiei, etnografiei și etnopsihologiei, autoarea descrie „matricea stilistică românească” care îmbină diferite componente, precum: „viziunea spațială”, „orizontul temporal”, „sensul mișcării” și „sentimentul românesc al

destinului”. Conceptul științific elaborat de autoare poate fi relevat și în creațiile prezente în repertoriul Corului Național de Cameră.

Subcapitolul 1.5. prezintă **Concluzii la capitolul 1.**

1. În urma studierii surselor de profil afirmăm că lucrările vizate au un potențial cognitiv important și contribuie la formarea unei metodologii relevante și adecvate subiectului tezei noastre. Deși se remarcă o bază metodologică complexă constatăm că aportul CNC în promovarea repertoriului național nu este studiat în muzicologia autohtonă. Observațiile autorilor asupra stilului interpretativ al CNC, lucrările muzicologice dedicate creațiilor corale incluse în repertoriul colectivului vizat, cer o analiză, sistematizare, generalizare.

2. Această argumentare conduce la formularea **problemei științifice propuse spre soluționare** care rezidă în fundamentarea științifică a rolului CNC în promovarea muzicii corale autohtone. Studiarea evoluției artistice, repertoriului, stilului interpretativ al colectivului sus-numit este un proces complex care ne-a ghidat spre evidențierea specificului de creație al CNC în panorama artei corale naționale contemporane. Totodată, prin prezenta cercetare, a fost înlăturată discrepanța între valoarea artistică incontestabilă și aportul important al CNC la propagarea muzicii corale autohtone și insuficiența de cercetare științifică a acestora.

3. Datorită tradițiilor multisekulare, astăzi muzica corală reprezintă una dintre cele mai dezvoltate domenii ale artei interpretative profesioniste. Menționăm totuși că evoluția sa sub influența diferitor factori socio-culturali a încetinit procesul apariției și expansiunii acestei ramuri ale culturii muzicale. Din acest motiv, domeniul artei corale nu este reflectat suficient în studiile muzicologilor autohtoni. Abordarea științifică a specificului cântului coral cameral rămâne, de fapt, *tabula rasa* a științei naționale. În acest context se afirmă importanța temei tezei noastre.

4. Cu privire la creația componistică națională pentru cor la etapa contemporană, inclusiv cea pentru cor de cameră, apreciem existența unei ramuri complexe a surselor științifice, în cadrul căroră se tratează diferite aspecte ale acesteia. În lucrările semnate de muzicologii autohtoni se atestă observații și concluzii de valoare cu referire la aspectele stilistice și de gen ale creațiilor vizate, la fel și specificul limbajului componistic, procedeele arhitectonice, tratarea genurilor muzicii bisericești de tradiție occidentală (cultul catolic) și orientală (cultul bisericii ortodoxe), dar și asimilarea genurilor folclorice și, în sens mai larg, a gândirii folclorice. Sursele vizate prezintă niște instrumente metodologice valoroase de analiză a creației componistice naționale la etapa contemporană.

5. În ceea ce privește aspectul interpretativ, trebuie să afirmăm că aici se constată o discrepanță semnificativă între un volum relativ mare al surselor existente dedicate problemelor de teorie sau metodică de interpretare corală și lipsa lucrărilor muzicologilor sau interpreților

autohtoni, care ar studia anume specificul interpretării artei corale contemporane. Sinteza teoriei cu practica națională contemporană, studierea profesională amănunțită a experienței corurilor și dirijorilor autohtoni sunt sarcini primordiale ale științei despre muzică la etapa actuală.

Capitolul 2. este denumit **Corul Național de Cameră: istoricul formației, repertoriul, realizările artistice.** În cadrul acestui capitol se descriu etapele de constituire a CNC. Apariția colectivului vizat se datorează unor transformări esențiale a realităților culturale naționale la începutul sec. al XXI-lea. Prin urmare, Corul *Union Fenosa* a fost primul colectiv artistic privat în Republica Moldova, care a trecut, ulterior, de la statutul său inițial la cel actual, devenind o formație finanțată de stat — Corul Național de Cameră — care activează în cadrul instituției publice Sala cu Orgă. În activitatea colectivului distingem două perioade și anume: martie 2002 – ianuarie 2005 în care Corul funcționează sub egida Fundației Culturale *Union Fenosa*; din ianuarie 2006 – până în prezent, formația devenind un colectiv artistic de stat. Traectoria evoluției CNC realizat în cadrul capitolului dat se bazează pe principiul cronologic.

Subcapitolul **2.1.** este intitulat **Corul *Union Fenosa* (2002–2005).**

Debutul colectivului este strâns legat de Fundația Culturală *Union Fenosa*, creată în data de 26 septembrie 2000, având ca scop desfășurarea unei activități filantropice. În 2002 fundația trece de la susținerea unor evenimente muzicale separate la înființarea, pentru prima dată în Moldova, a unui cor de cameră privat. Oficial, Corul *Union Fenosa* a fost constituit pe 18 martie 2002, întrunind 34 de tineri artiști, studenți și absolvenți ai Universității de Stat a Artelor (actualmente AMTAP). Primele concerte ale colectivului au avut loc pe 6 și 7 iulie 2002, confirmând popularitatea colectivului pe plan național.

Perioada relativ scurtă, dar fructuoasă a activității colectivului vizat în cadrul Fundației Culturale *Union Fenosa* i-a adus faima în țară și peste hotarele ei. *CUF* a promovat arta corală profesionistă, susținând concerte în capitală și în diferite localități, a luat parte la solemnități socio-culturale de anvergură națională și europeană, a lansat trei CD-uri de muzică corală *a cappella*. Concertele corului au fost prezentate sub forma actelor de binefacere, fiind o investiție a companiei în dezvoltarea culturală a Republicii Moldova. Un eveniment important în evoluția colectivului a avut loc pe 25 aprilie 2003 când, cu ocazia Sfintei sărbători de Paști, fiind interpretat *Requiem* de F. Liszt pentru cor de bărbați, în premieră absolută la Chișinău. Urmează cantata *Cine scutură roua* pentru soliști, cor și orchestră de V. Zagorschi, pe versuri populare în prelucrarea lui Gr. Vieru, cu participarea Orchestrei Simfonice Naționale.

O altă tradiție stabilită de *CUF* a fost organizarea anuală a concertelor consacrate *Zilei hispanității* — 12 octombrie, în cadrul cărora au fost abordate creații ale compozitorilor spanioli sau lucrări cu tematică spaniolă. Această direcție a activității corului a fost dezvoltată prin

interpretarea creațiilor lui J. Ma Benavente, J. Rodrigo, M. Teresa Oller, J. Guridi, A. Hose, E. L. Chavarri, E. Sanches Fuentes, R. Noble, F. Alonso.

A asimilarea repertoriului spaniol a servit un imbold pentru implicarea CUF în turnee și concursuri internaționale. Vom enumera succint performanțele colectivului pe plan internațional. În perioada 18–22 septembrie 2002, CUF participă la Festivalul Coral Internațional *Europe and its Songs*, ediția a-V-a, care a avut loc la Barcelona, unde câștigă trei premii importante: *Cel mai bun cor* în categoria *Coruri mixte* (până la 40 de persoane); titlul de *Cel mai bun dirijor*, acordat dnei I. Stepan; aditional, CUF a obținut Premiul Mare ca și *Cel mai bun cor al festivalului*.

În decembrie 2002 CUF împreună cu Orchestra Filarmonicii din Madrid participă la un concert de Crăciun sub bagheta dirijorului spaniol P. Osa. Pe 15 aprilie 2003 CUF ia parte la concertele organizate în incinta *Real Iglesia de San Gines* din Madrid, iar în august 2004 participă la *Festivalului Internațional de Habanere și Polifonie*, ediția a 50-a, Torreveija. Este de remarcat și *Concursul Internațional de Interpretare a Muzicii Romantice*, desfășurat în 2003 în Vlahovo Brezi, Cehia, care a adus Marele Premiu în categoria *Coruri mixte*, *Premiul pentru cel mai bun cor de bărbați* și *Premiul pentru cel mai bun dirijor* decernat dnei I. Stepan. În data de 15 noiembrie 2003, CUF a fost invitat să participe la Concursul de muzică corală din or. Avilés, Asturias, iar pe 30 decembrie 2003 a evoluat în cadrul *Concertului de Revelion* în orașul spaniol La Coruña, împreună cu orchestra simfonică din Galicia.

Așadar, în cadrul primei etape de existență, CUF și-a format un stil interpretativ distinctiv; s-a manifestat pe plan național și internațional; au fost trasate *direcțiile istorico-stilistice* ale repertoriului: muzica preclasică, clasică, romantică, contemporană. De asemenea, s-a stabilit o *paletă genuistică a repertoriului* (de la miniatura corală — la genurile vocal-simfonice de proporții: pasiune, recviem, oratoriu, cantată), au fost abordate creații corale semnate pentru diferite componente — *a cappella*, cu acompaniamentul orgăi, pianului, orchestrei, vocal-simfonice cu implicarea soliștilor. Sub *aspect de extindere a limitelor muzicii academice*, specificul corului poate fi explicat prin interesul față de muzica non-academică, fie cântecul popular (*habanera, colind, spirituals*), fie muzica de jazz, *tango*. Se constată o predilecție spre repertoriul spaniol, spre *tematica hispanității muzicale*.

Subcapitolul 2.2. este denumit **Corul Național de Cameră (2006 – până în prezent)**.

În ianuarie 2006 colectivul Corului *Union Fenosa* a fost angajat oficial de către I. S. Sala cu Orgă din Chișinău. Apar și noile direcții de activitate ale corului, precum participarea la evenimente artistice organizate în alte instituții de cultură și popularizarea cântării corale în diverse localități din țară. Trebuie să remarcăm aceea că prin hotărârea Guvernului Republicii Moldova din data de 21 decembrie 2011, Sala cu Orgă primește statutul de instituție „națională” și intrinsec

colectivului i se atribuie titlul binemeritat de Cor Național de Cameră, fiind primul și unicul colectiv coral de cameră profesionist din țara noastră.

În contextul promovării creației corale naționale de către CNC menționăm implicarea colectivului în multiple evenimente organizate la Sala cu Orgă din Chișinău. Astfel, în data de 6 octombrie 2006, în cadrul concertului cu genericul *Din creația compozitorilor moldoveni consacrat Zilei Internaționale a Muzicii* au fost interpretate următoarele creații: *Meditație* pentru cor mixt de T. Zgureanu, *Norii* de Z. Tkaci pe versurile A. Roșca și 2 fragmente din cantata *Cine scutură roua* de V. Zagorschi.

La *Serata jubiliară a compozitorului și dirijorului Vladimir Ciolac*, care a avut loc pe 21 noiembrie 2006, a fost interpretat *Magnificat* pentru soliști, cor, orgă și corzi, iar pe 16 mai 2008, CNC a participat la *Serata comemorativă a Zlatei Tkaci*, interpretând trei miniaturi corale pe versurile A. Roșca — *Arșiță*, *Norii* și *Dulce plai*. Pe 10 noiembrie 2011, în premieră absolută, au fost interpretate două creații de amploare: ciclul coral *Descânțece* de I. Iachimciuc și *Carmina Daciae De la Tiras pân' la Tissa* de T. Chiriac.

O altă orientare a CNC constituie interpretarea integrală a capodoperelor lirice în variantă de concert, drept exemplu servind două evenimente desfășurate în 20 și 21 septembrie 2006, fiind prezentată opera *Die Zauberflöte* de W. A. Mozart. Proiectul a fost condus de dirijorul britanic C. Ward. Pe 26–27 ianuarie 2011, publicul capitalei a audiat, în premieră, opera *La Clemenza di Tito* de W. A. Mozart, în variantă de concert.

Un alt domeniu de activitate al CNC, de loc tipic pentru un colectiv de muzică academică, prezintă înregistrarea spotului publicitar al companiei de telefonie mobilă *Moldcell* cu implicarea coriștilor și a dirijorului colectivului, în calitate de material sonor, fiind aleasă miniatura corală *Ciocârlia*, în aranjamentul lui I. Enache.

Genurile muzicii corale de tradiție catolică din repertoriul CNC cuprind, de fapt, capodopere ale muzicii universale și naționale de o varietate largă istorico-stilistică. În data de 9 februarie 2006 a fost interpretat oratoriul *Messiah* de G. F. Händel, în colaborare cu dirijorul C. Ward din Marea Britanie. În data de 27 septembrie 2007, în concertul de deschidere a stagiunii 2007–2008, s-a interpretat *Lumières, Messe baroque du 21-ème siècle* pentru soprană, contralto (contratenor), cor și orchestră de J. Loussier, dirijor C. Florea.

Pe 24 septembrie 2009 a avut loc premiera la Chișinău a oratoriului *Die Jahrzeiten* de J. Haydn, iar pe 1 aprilie 2010 — premiera oratoriului *Die sieben letzten Worte unseres Erlösers am Kreuzem*, la fel, semnat de J. Haydn. În continuare, pe 16 iunie 2010, CNC a interpretat *Petite Messe Solenne* de G. Rossini pentru soliști, cor și două pianе, iar pe 16 decembrie 2010 — *Weihnachtsoratorium* BWV 248 de J. S. Bach, în premieră la Chișinău. Acest proiect a reunit

artiștii CNC cu muzicieni invitați din Germania, Ungaria, Spania sub bagheta dirijorului german Patrick Strub. O performanță în activitatea CNC reprezintă interpretarea creațiilor coral-simfonice semnate de J. S. Bach. Astfel, pe 10 aprilie 2012, în ajunul sărbătorilor de Paști, CNC pregătește o premieră fără precedent — *Johannes Passion* BWV 245 de J. S. Bach împreună cu soliști din Germania și Moldova și dirijorul P. Strub.

În data de 9 aprilie 2014, în premieră la Chișinău, pe scena Sălii cu Orgă, a fost prezentat *Matthäus-Passion* de J. S. Bach pentru soliști, două coruri și două orchestre, care, de asemenea, a încununat eforturile unei echipe internaționale de muzicieni. Importanța acestui eveniment nu poate fi subestimată, deoarece *Matthäus-Passion* reprezintă un apogeu al muzicii vocal-corale universale, grație unei varietăți inedite de coruri: de la *corali a cappella* scrise în limbajul scriiturii omofono-armonice, ce denotă simplitate, la scene vocal-corale de amploare care implică tehnici polifonice complexe.

În cadrul diverselor festivaluri și concerte dedicate lui W. A. Mozart, CNC a interpretat *Regina Coeli* pentru soprană, cor, orgă și orchestră, KV 108, *Missa Coronationalis (Krönungsmesse)* pentru soliști, cor, orgă și orchestră, KV 317, *Missa brevis în re major*, KV 194, *Requiem în re minor* pentru soliști, cor, orchestră și orgă, KW 626 etc.

În repertoriul CNC, genurile muzicii catolice din creația națională pentru cor sunt reprezentate de un șir de opusuri semnate de V. Ciolac: *Salve Regina* pentru cor mixt și soprană; *Magnificat* pentru cor, soliști, orgă și orchestră de corzi; *Requiem* pentru cor mixt, soliști și orchestră, *Stabat Mater* pentru cor mixt și orchestră de corzi și *Misa* pentru soliști, cor, orchestră de corzi și orgă.

Muzica sacră de tradiție ortodoxă este omniprezentă în repertoriul CNC, fiind expusă în diferite concerte și festivaluri. Spre exemplu, vom aduce programele a două *Concerte de muzică sacră* prezentate pe 5 aprilie 2007 și, respectiv, pe 26 aprilie 2021, ambele conținând creații de valoare ale compozitorilor ruși: *К Богородице прилежно...* de A. Greceaninov, *Ныне силы небесныя* de N. Golovanov, *С высиних призирая...* de A. Arhanghelski, precum și ciclul pentru cor *a cappella Песнопения и молитвы* de Gh. Sviridov.

În cadrul subcapitolului **2.3. Profilul artistic al dirijorului Iona Stepan** se studiază evoluția carierei profesionale a dirijorului Iona Stepan, începând cu studiile universitare și post-universitare, precum și potențialul ei creativ și managerial bogat, maniera de comunicare cu coriștii și multe alte aspecte.

Subcapitolul **2.4.** prezintă **Concluzii la capitolul 2.**

Materialele cap. 2 ne permit să afirmăm că CNC este un colectiv artistic matur care demonstrează o evoluție fără precedent în condițiile socio-culturale ale Republicii Moldova din

ultimele două decenii. Într-o perioadă foarte scurtă, CNC a demonstrat un înalt nivel de măiestrie interpretativă — atât în Republica Moldova, cât și la nivel internațional.

1. Unicitatea CNC se confirmă prin prezența unei varietăți în paleta genuistică și stilistică a repertoriului, prin volumul și deversitatea acestuia, prin trofee obținute la diferite concursuri internaționale de prestigiu, prin asimilarea unor domenii de artă corală neexplorată anterior în Republica Moldova.

2. Evoluția CNC a demonstrat însușirea tuturor tipurilor de activitate artistică. Corul evoluează în cadrul concertelor și festivalurilor — atât naționale, cât și internaționale, participă la diferite concursuri, înregistrează și interpretează premiere naționale și internaționale. CNC a dovedit o flexibilitate incontestabilă în interpretarea repertoriului în cadrul diferitor componente interpretative: concerte corale *a cappella*, evoluări cu acompaniament (pian, orgă, două pian), ca parte dintr-o componență vocal-instrumentală de cameră (cu diferite grupuri instrumentale, un exemplu elocvent, în acest sens, fiind *Carmina Burana* de C. Orff) și terminând cu concertele vocal-simfonice susținute împreună cu orchestră simfonică și soliști.

3. Membrii CNC alături de conducătorul său fac parte din proiecte internaționale de operă, participând în funcție de coriști și, respectiv, I. Stepan ca și maestru de cor în montarea repertoriului liric universal. Aici distinge trei forme diferite. Prima constă în *interpretarea fragmentelor și scenelor corale* din operele lui P. Ceaikovski (*Mazena*, *Пиковая дама*); A. Borodin (*Князь Игорь*); G. Verdi (*Nabucco*, *Macbeth*); G. Bizet (*Carmen*); R. Wagner (*Lohengrin*, *Tannhäuser*). Cel de-al doilea tip de valorificare a repertoriului liric de către CNC constă în interpretarea integrală a operelor *în versiunea de concert*. Astfel, pe scena Sălii cu Orgă cu participarea CNC au fost prezentate *Die Zauberflöte*, *La Clemenza di Tito* de W. A. Mozart, *Моцарт и Сальери* de N. Rimski-Korsakov ș. a. A treia ipostază a existenței CNC în lumea teatrului liric reprezintă participarea, pe deplin, în *procesul de montare și interpretare scenică* a capodoperelor lirice.

Bucurându-se de experiențe frumoase în acest domeniu, colectivul prezintă spectacole regizate atât în tradiții clasice, cât și în viziune modernizată. Primele experiențe în genul de operă au fost axate pe montări clasice realizate în Elveția, în 2007 — *Il barbiere di Siviglia* de G. Rossini *Nabucco* de G. Verdi. Exemplificăm cele spuse anterior prin participarea colectivului CNC și a I. Stepan în funcție de maestru de cor la montarea operei *Mazena* de P. Ceaikovski în cadrul unei echipe internaționale de creație, împreună cu trupa *Gaiety Theatre* din Irlanda și soliști ai teatrelor *Mariinski* din Sankt-Petersburg și *Bolșoi* din Moscova, Rusia, sub bagheta dirijorului belarus A. Anisimov. În stagiunea din toamna 2009 a fost lansată premiera operei *Macbeth* de G. Verdi în

regia lui Dieter Kaegi, de data aceasta alături de soliști din Canada, SUA, Austria; dirijorul fiind M. Zambelli din Italia.

4. Experiențele CNC în domeniul genului de operă manifestă o latură mai puțin specifică pentru colectivele corale de cameră. Participarea coriștilor în funcție de artiști ai operei cere dezvoltarea aptitudinilor de mișcare scenică, dans, actorie. Totuși, înalta pregătire profesională, entuziasmul dirijorului și al coriștilor au contribuit la asimilarea acestei forme de activitate care, pe bună dreptate, a îmbogățit spectrul artistic al colectivului.

5. O altă latură a activității CNC se manifestă prin realizarea înregistrărilor audio. Atunci, cu suportul financiar al Fundației *Union Fenosa* au apărut trei *CD*-uri, dintre care primul conține imprimarea în direct a concertului de debut; al doilea este dedicat *Requiem*-ului pentru cor de bărbați de F. Liszt; și al treilea *CD* include un program de divertisment coral care la fel constituie înregistrarea *live* realizată în timpul concertului. Imprimările CNC direct în momentul evoluărilor sale certifică, fără îndoială, înaltele sale aptitudini tehnice și artistice și servesc drept mărturie a calității interpretative oferite publicului.

6. CNC are un rol extrem de important și ca laborator de experiențe artistice practice pentru generațiile tinere de coriști și dirijori. Afirmăm cu certitudine că mai multe creații de proporții studiate sub îndrumarea dnei I. Stepan au fost ulterior interpretate sub bagheta altor dirijori, mai ales, a celor, care reprezintă generația mai tânără a dirijorilor din Republica Moldova.

7. Pe de altă parte, CNC a devenit o platformă interpretativă pentru muzicienii din străinătate, fapt confirmat prin multiple colaborări cu dirijori de renume european, printre care menționăm următorii: P. Strub, Germania; D. Talpain, P. Migard, Ch. Portois, Franța; C. Ward, Marea Britanie; C. Florea, România, Germania, actualmente stabilit în Republica Moldova etc.

Capitolul 3 este intitulat **Repertoriul autohton al Corului Național de Cameră ca model de promovare a creației corale autohtone**. Acesta cuprinde trei subcapitole și debutează cu **3.1. Creațiile compozitorilor din Republica Moldova în repertoriul CNC**.

În practica corală interpretativă din Republica Moldova, lansarea muzicii compozitorilor autohtoni se realizează periodic în cadrul concertelor ordinare, premierelor planificate în cadrul stagiunilor sau a festivalurilor *Zilele Muzicii Noi*, *Concursul Tinerilor Compozitori*, *Festivalul Internațional de Muzică Corală*, festivalul coral *A ruginit frunza din vii*, serate de creație sau concerte jubiliare ale compozitorilor. Genurile muzicii coral-simfonice care aparțin *cultului catolic* sunt prezentate de opusurile compozitorului V. Ciolac. Printre acestea enumerăm *Salve Regina* pentru cor mixt și soprană; *Magnificat* pentru cor, soliști, orgă și orchestră de corzi; *Requiem* pentru cor mixt, soliști și orchestră, *Stabat Mater* pentru cor mixt și orchestră de corzi și *Misa*

pentru soliști, cor, orchestră de corzi și orgă. Adăugăm unica lucrare de proporții care aparține *culturii ortodox* și anume *Всенощное бдение* de V. Ciolac.

Printre *creațiile ample laice* distingem cantata *Cine scutură roua* de V. Zagorschi pentru cor, soliști și orchestră; *Simfonia de cameră* pentru cor și orchestră și *Veritatis, absolutae ultimum verbum*, pentru cor și orchestră de cameră de O. Palymski. Aparte stau ciclurile corale neofolclorice semnate de T. Chiriac — cantata *De la Tiras pân' la Tissa* pentru cor mixt și grup de cordofone, Basmul muzical *Carmina Daciae* pentru narator, cor de copii și orchestră simfonică mică pe versuri de Gr. Vieru, proze scurte de S. Vangheli. Aceștia li se alătură ciclul *Descânțe* de I. Iachimciuc pe versuri folclorice, cantata *Oda devenirii* de Gh. Ciobanu pe versurile lui D. Matcovschi *Acolo*.

Printre *miniaturile laice* se deosebesc atât *genuri academice*, precum sunt *Improvizație moldavă* de V. Zagorschi, *Arșită*, *Dulce plai*, *Lacul albastru*, *Norii* de Z. Tkaci, *Meditație*, *Ninge* de T. Zgureanu și madrigalul *Lumineze stelele* pentru cor mixt de Gh. Mustea, cât și *genuri populare* reprezentate prin *Dor, dorule* și *Stăncuța* de G. Musicescu, *Ciocârlia* de I. Enache, *Puiul mamei* de C. Rusnac etc.

Subcapitolul **3.2. Genul de miniatură corală din creația componistică națională în repertoriul CNC** conține trei compartimente, dintre care **3.2.1.** este denumit **Procedee de tratare instrumentală a corului în miniatura *Ciocârlia* de Ion Enache.**

Avându-și originea în arta lăutărească, *Ciocârlia* este una dintre creațiile de referință ce demonstrează diversitatea și frumusețea folclorului. *Ciocârlia*, în aranjamentul coral al lui I. Enache, păstrează autenticitatea liniei melodice, apropiindu-se, maximal, de sonoritatea ei de la origini, fiind transpusă pentru voci. Scrisă într-o formă liberă, lucrarea e constituită din patru secțiuni și codă.

Chiar de la început factura corală se distinge printr-o stratificare ritmico-intonativă a vocilor, astfel încât fiecare partidă își are rolul său, iar mișcarea acestora constituind imitarea unui anumit instrument din orchestra de muzică populară. *Sopranele*, cu siguranță, imită viorile, printr-o mișcare structurată pe optimi în tempoul *allegro*, care necesită o manieră de emisie vocală *non vibrato*. Utilizarea unui sunet lejer, obținut prin ajustarea poziției de emisie a acestuia pe silabele *di-ri-di-ri* este stimulată de vocala *i* care în mod natural conferă sunetului vocal calitățile sus-numite.

Concepută pentru o interpretare instrumentală, piesa *Ciocârlia* nu dispune de un text literar, ideea creației fiind desfășurată în baza unor sunete și zgomote tipice celor din natură. Autorul pledează pentru un set de silabe, pe care-l inventează singur cu scopul de a îmbogăți materialul sonor, dar și de a spori efectul interpretării.

În partitura sonoră a miniaturii sunt scoase la iveală și sunete nemuzicale, lipsite de indicații de înălțime precisă sau aproximativă, fie consoane surde (ș imită murmurul izvoarașului), fie cele sonore (vj imită vuietul vântului). Compozitorul include mai multe procedee de imitare a sonorității instrumentelor folclorice care trebuie redade corespunzător de către coriști prin *glissando* interpretat vocal, melismatică populară etc.

Compartimentul **3.2.2.** este axat pe **Explorarea procedeelelor vocal-corale ca mijloace de tratare a genului de colindă în creația *Colo sus, colo mai jos* de Dumitru Belinschi.**

Miniatura corală *Colo sus, colo mai jos* D. Belinschi este concepută ca și partitură pentru cor de bărbați *a cappella* la patru voci cu *divisi* până la opt voci. Sub aspect ideatic, piesa răscoste straturi mai îndepărtate ale genului folcloric de colindă prin conținutul și forma versurilor care prezintă o expresie a graiului popular în notare dialectică, precum și prin refrenul *Florile dalbe*. Creația este construită într-o formă strofică-variantică, specifică folclorului românesc. Principiul variațional este reflectat în structura temei alcătuită din două motive, iar un strat acompaniator *zum-zum*, contribuie la unificarea strofelor.

În continuare, se prezintă compartimentul **3.2.3. Corelația text-muzică în miniatura *Norii* de Zlata Tkaci pe versurile Agnesei Roșca.**

Corul *Norii* semnat de Z. Tkaci se deosebește prin profunzimea trăirilor lăuntrice ale compozitoarei reflectată în mesajul poetic transmis de A. Roșca. Un bogat spectru de imagini este încadrat într-o formă tripartită de tip *A A1 A2 codetta*, care, asigură dezvoltarea intonațională și modal-armonică și, în același timp, contribuie la păstrarea unei stări psihologice neschimbate.

Măiestria componistică a Z. Tkaci se manifestă prin corelarea iscusită a textului poetic cu cel muzical. Patru catrene ale poeziei sunt tratate liber în raport cu arhitectura muzicală. Astfel, în secțiunea incipientă A se implică primele două catrene ale textului poetic, iar în continuare, textul literar este supus deconstrucției: compozitoarea folosește procedeul de repetare a unor fraze, iar spre sfârșitul miniaturii, a unor cuvinte, prin care structura poetică inițială se distruge, creând un plan aparte în raport cu compoziția muzicală.

Gândirea modal-tonală avansată a compozitoarei se bazează pe schimbările frecvente ale centrelor tonale, pe de o parte, și pe păstrarea structurii modale, pe de altă parte. Extremele universului („cerul” și „marea”) sunt redade prin susținerea punctului de orgă dublat în două octave la soprane și bași — o împerechere mai puțin tipică pentru cor, dar atât de potrivită pentru crearea acestui tablou sonor.

Subcapitolul **3.3. Genuri ciclice de amploare semnate de compozitori autohtoni în repertoriul CNC** conține două compartimente, dintre care unul — **3.3.1.** este intitulat **Tratarea procedeelelor corale în ciclul *Descântece* de Igor Iachimciuc.**

Ciclul *Descânțece* semnat de I. Iachimciuc a fost scris în mai 1997, în anii de studii la Universitatea de Stat a Artelor din Chișinău, sub îndrumarea renumitului compozitor V. Zagorschi. Caracterul integru al ciclului *Descânțece* este determinat de atașarea sa la folclorul românesc ritualic, frecvent întâlnit în creația componistică contemporană. Prin intermediul genului popular al *descânțecului*, compozitorul I. Iachimciuc răscolește, descoperă și valorifică bogatele valori înrădăcinate în muzica populară. Compozitorul nu doar că unește multiplele aspecte ale ritului păgân: narațiunea, porunca directă și indirectă, comparația, gradația, dar și sintetizează câteva tipuri de descânțece: „de dezlegare”, „de legare”, „pentru scrisă” și „de făcut pestrițe” ale căror particularități le dezvăluie într-o formă ciclică structurată în cinci părți, formă determinată de diversitatea textelor selectate. În esență, ea prezintă dezvăluirea multilaterală a unui și același rit — *descânțecul*.

Posibilitățile interpretative ale corului sunt, pe larg, valorificate anume în desfășurarea procesului de descântare. Aici predomină factura polifonizată, vocile fiind într-un permanent dialog, care, deseori, e marcat de distribuția elementelor unei anumite teme, mai multor partide corale. Procedul dat creează efectul segmentării liniei melodice, drept rezultat, însă ea este reintegrată datorită împletirii reușite a vocilor. Uneori, factura corală se bazează pe imitarea unor sunete extramuzicale, cu scopul de a sublinia aspectele magice ale muzicii.

Sub aspect arhitectonic, opusul prezentat se axează pe principiul formei ciclice, purtând o idee dramaturgică unitară. O latură specifică pentru *Descânțece*-le lui I. Iachimciuc este prezentarea diferitelor ipostaze ale unui și aceluiași ritual — *descânțecul*. Privită diferențiat, procedura „descântatului” urmărește mai multe scopuri: „de dezlegare” (Nr. 1, 2), „de legare” (Nr. 4), „pentru scrisă” (Nr. 3) și „de făcut pestrițe” (Nr. 5).

Al doilea compartiment al subcapitolului 3.3. este **3.3.2. De la Tiras pân' la Tissa de Tudor Chiriac privită sub aspect analitic și interpretativ.**

Creație pentru cor mixt, solistă și grup de cordofone *De la Tiras pân' la Tissa* ocupă un loc important în creația compozitorului Tudor Chiriac, figură marcantă a culturii muzicale contemporane din spațiul românesc. Corul devine un interpret central (dintre cele 12 mișcări componente, 11 sunt corale și doar unul, sub formă de bocet, implică participarea solistei (Nr. 5 *Vin flăcăi din străinie*)).

Prin intermediul resurselor corale se realizează dezvoltarea discursului muzical, implicând tratarea instrumentală a vocilor corale și procedeele vocale inovatoare care depășesc aria intonației muzicale: inovațiile muzicii contemporane se combină firesc cu limbajul folclorului românesc. Procedeele de tratare instrumentală a vocilor corale demonstrează intenția compozitorului de a multiplica funcțiile corului. Exemple elocvente sunt prezentate în *Cântec-ul de voinicie* (Nr. 6),

unde anumite voci reproduc sonoritatea instrumentelor ce se potrivesc timbrului, registrului și particularităților lor sonore, în general. *Soprano* și *alto* redau efectul sunării trompetei, prin rostirea silabelor *ta-ba-dam-pam-pam* într-un etalaj consecutiv, *basul* II imită tromboanele, susținute de *tamburo militare* cu ajutorul silabelor *ta-ba-da-ba-da-ba-dam*. *Drâmba* este imitată de *alto* pe silaba *biu*, pronunțată nazal. Alte exemple de imitare a instrumentarului muzical popular reprezintă Nr. 4 *Mult mi-i dor de badea iară*, unde se imită țitura de cobză. În *Cântec de voinicie* (Nr. 6) are loc reproducerea a trei *cinele*, realizată de către *soprano* II și *alto* II prin intermediul *onomatopeelor nonsonore: cii., țss., psss...* Partitura implică, la fel, diferite procedee neordinare, ca și sunetele non-muzicale, non-intonate precum *glissando*, *Spreschstimme*, bătăi din palme etc.

Subcapitolul 3.4. conține **Concluzii la capitolul 3.**

1. Utilizarea folclorului constituie o prioritate pentru componistica muzicală contemporană unde se regăsesc diverse surse folclorice. Printre compozitorii din Republica Moldova, T. Chiriac și I. Iachimciuc manifestă două viziuni diferite asupra folclorului, reflectate, în mare parte, în creațiile *De la Tiras pân' la Tissa* și, respectiv, *Descânțece*.

2. Astfel, T. Chiriac a folosit un strat țărănesc, în care se abordează și tema înstrăinării la diferite etape ale vieții. I. Iachimciuc, prin urmare, a recurs la un izvor mai vechi al tradiției populare — *descânțecul* — o formă specifică a ritului păgân. În ceea ce privește originea versurilor, *De la Tiras pân' la Tissa*, pe lângă textele folclorice autentice, include și modele prelucrate și chiar versuri originale din poezia autorilor autohtoni. În *Descânțece*, dimpotrivă, compozitorul nu intervine nici într-o măsură asupra textelor populare, ba chiar intenționează evidențierea elementelor veritabile. Mai mult ca atât, cu scopul redării cât mai desăvârșite a conținutului și caracterului acestora, el le prezintă sub diverse forme și le dezvoltă prin diferite metode tehnice.

3. Forma ciclică este realizată și în lucrarea lui T. Chiriac, aceasta cuprinzând mai multe mișcări bazate pe desfășurarea unui subiect comun. Principiul formei unitare este o preocupare a ambilor autori. Fiecare dintre opusurile sus numite prezintă câte o idee dramaturgică desfășurată în felurite ipostaze ce se unesc într-o concepție generală. Integralitatea piesei *De la Tiras pân' la Tissa* se datorează poeziei *Lai lăișor* de Gr. Vieru prezentată în părțile extreme (I și a XII-a) ale ciclului — o structură echilibrată compusă din două subcicluri, divizate prin intermediul numărului solistic (Nr. 5 *Vin flăcăi din străinie*). *Descânțece* se structurează pe o formă pentapartită, determinată de diversitatea textelor selectate care, în esență, prezintă dezvoltarea multilaterală a unui și același fenomen — *descânțecul*.

4. La nivelul limbajului muzical, T. Chiriac folosește citate din repertoriul profesioniștilor tradiției orale. I. Iachimciuc, însă se deține de citarea directă a exemplelor muzicale, el creează melosul folcloric utilizând unele intonații, turații, moduri, ritmuri care redau efecte sonore

specifice, precum: imitarea cocoșului, mersul la galop al calului, zborul „păsării ușoare” etc. Pe lângă acestea se profilează unele elemente extramuzicale de tipul bățăilor din palme, a strigăturilor, șoptitului ș.a.

5. La nivel stilistic, mijloacele utilizate pentru expunerea și dezvoltarea acestora plasează creația *Descânțete* în stilistica neofolclorismului. Unele dintre cele mai caracteristice elemente folosite sunt modurile specifice din spațiul românesc, tonalitatea cromatică și cea lărgită, intonații și turații melodice reprezentative pentru folclorul local.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea întreprinsă în cadrul prezentei teze a condus la soluționarea unei probleme științifice importante care constă în fundamentarea rolului CNC în promovarea muzicii corale autohtone. Prin aceasta, prezenta lucrare își aduce contribuția la lichidarea discrepanței dintre valoarea artistică incontestabilă a moștenirii de creație a Corului Național de Cameră, în general, și a repertoriului național interpretat de acest colectiv, în particular și, completează insuficiența studiului științific al aportului CNC în cultura națională la confluența secolelor XX și XXI.

Rezultatele științifice obținute în consecința elaborării prezentului studiu sunt următoarele:

1. Conceperea profilului de creație al Corului Național de Cameră, prin constituirea istoricului, repertoriului și realizărilor sale artistice, fapt ce a condus spre confirmarea conceptului de cor de cameră ca și tip special de cor — o ramură componentă a artei interpretative profesioniste. Specificul corului cameral, în general, dar și al CNC, în mod particular se definește prin anumite noțiuni caracteristice: *strategie sonoră; voci flexibile; sonoritate echilibrată; mobilitate în creație; individualitate artistică* etc.

2. Demonstrarea universalismului drept direcție caracteristică CNC, concept atribuit atât universalității repertoriului abordat, cât și multilateralității sferelor activității sale pe plan național și internațional. Evidențierea repertoriului de muzică spaniolă și cel *semnat de compozitorii spațiului latino-american* ca și trăsătură unică, determinată de contextul în care s-a format colectivul, care a generat instituirea unei direcții particulare și anume, tendința spre *repertoriul de muzică spaniolă* și, în sens mai larg, spre *tematica hispanității*.

3. Elaborarea profilului artistic al conducătorului artistic și prim-dirijorului CNC — Iona Stepan. Definirea stilului său dirijoral, prin sistematizarea tradițiilor și școlilor de dirijat coral urmate: națională, sovietică (rusă) și europeană (românească). Elucidarea premiselor care au determinat formarea stilului dirijoral de natură sintetică al I. Stepan, prin evidențierea experienței concertistice vaste, a activităților multiple în cadrul festivalurilor, turneelor, proiectelor,

concursurilor, desfășurate în țările Uniunii Europene, cărora li se adaugă și colaborările cu organizațiile concertistice internaționale.

4. Potențarea, în contextul analizei creațiilor compozitorilor autohtoni, a limbajului și procedeelelor componistice folosite; evidențierea specificului utilizării folclorului în muzica corală din Republica Moldova; reliefarea procedeelelor interpretative tradiționale și descoperirea celor inovatoare; relevarea particularităților interpretative ale creațiilor studiate.

5. Descoperirea, în creațiile analizate, a mai multor procedee interpretative — atât tradiționale, cât și inovatoare, precum tratarea instrumentală a vocilor; imitarea de către coriști a diferitor procedee onomatopice, sonoristice și cele de emiterea sunetelor extra-muzicale, neintonate, care au drept efect lărgirea spectrului sonor al creațiilor analizate, pe de o parte, dar și valorificarea posibilităților interpretative de înalt nivel ale CNC, pe de altă parte.

Printre cele mai relevante **concluzii**, obținute în urma cercetării, menționăm următoarele:

1. Ca și rezultat al cercetării activității artistice a CNC am demonstrat următoarele: corul de cameră reprezintă un tip special de cor. Acesta este mai mobil, mai select și se deosebește de alte categorii de colective corale prin faptul că își atribuie o sarcină specifică — implementarea unei strategii sonore speciale. Alături de aceasta, se profilează necesitatea identificării posibilităților fiecărei voci în particular, crearea sonorității uniforme ale grupurilor corale individuale și cel al *tutti* coral.

2. Ca urmare a cercetării parcursului artistic și activității CNC, am dedus faptul că repertoriul CNC are ca și calitate universalismul. Acesta se manifestă în diferite planuri: din punct de vedere al genurilor și formelor, ceea ce ține de apartenența stilistică a compozițiilor corale și din considerentul atribuirii lor la diverse școli naționale etc. Toate aceste premise au determinat acumularea experienței de interpretare de către membrii corului și de către dirijorul Iona Stepan. Această experiență este aplicată și în interpretarea muzicii compozitorilor naționali.

Universalismul se manifestă și în activitatea CNC de-a lungul istoriei sale de peste două decenii, prezentându-se prin experimentarea continuă a diverselor tipuri de activități extratradiționale. Printre ele enumerăm: activitatea de concert, înregistrarea interpretării *live*, sau audio și video într-un studio, participarea la proiecte internaționale de operă, implicarea în spectacole cu program constituit din fragmente corale ale scenelor de operă, inclusiv prestața coriștilor nu doar pe post de cântăreți, ci și ca actori dramatici. Evidențiem și contribuția membrilor CNC în ipostaze de coriști și de actori în înregistrările spoturilor comerciale.

În același context al universalismului, menționăm și tratarea CNC ca și laborator de creație pentru numeroși dirijori străini, atunci când colectivul devine o platformă de lucru pentru dirijori care aparțin diferitelor culturi muzicale, școli dirijorale și prezintă diverse viziuni interpretative.

3. Profilul artistic, direcțiile de dezvoltare ale CNC, specificul interpretativ și selectarea repertoriului corului sunt determinate, în mare măsură, de talentul și munca enormă a conducătorului artistic și prim-dirijorului CNC — Iona Stepan. Evoluția sa pe plan profesional demonstrează că a sintetizat diferite tradiții și școli de dirijat coral: națională, sovietică (rusă) și europeană (românească). Personalitatea artistică a I. Stepan îmbină echilibrat tehnica dirijorală moștenită de la profesorii C. Cobasnean și L. Axionova. Specificul interpretativ, atitudinea față de repertoriu, măiestria de a reda aspectele sonore și stilistice ale compoziției corale le-a preluat de la Gh. Strezev.

Datorită experienței concertistice, participării la festivalurile și concursurile europene, inclusiv cele de artă corală spaniolă, grație implicării în diverse proiecte și colaborării cu organizațiile concertistice internaționale, I. Stepan și-a format o viziune universală asupra modalității de tratare a creațiilor din diferite epoci și un stil individual de interpretare a muzicii, având și acesta o natură sintetică.

În consecința cercetării am sistematizat câteva particularități ale stilului dirijoral individual al Ilonei Stepan. Printre ele ne vom referi la simțul impecabil al stilului muzical, la măiestria unică de a obține o sonoritate potrivită mesajului componistic, la tehnica bazată pe precizie, virtuozitate și simțul măsurii, la o dicție și o prozodie adecvate, realizate în diferite limbi și alte procedee. Cu privire la stilul de conducere a colectivului, coriștii și muzicienii cu care colaborează I. Stepan, afirmă că este un stil democratic. Strategia dumneaei se axează pe respectul față de fiecare interpret, pe de o parte, și pe o disciplină severă, pe conștientizarea responsabilității față de actul de interpretare, pe de altă parte.

4. Măiestria CNC, calitatea artistică a acestuia a devenit un stimulent important pentru dezvoltarea școlii componistice naționale. Istoria CNC demonstrează că cele mai interesante lucrări corale sau coral-simfonice scrise de compozitorii din Republica Moldova (V. Zagorschi, Z. Tkaci, T. Chiriac, Gh. Ciobanu, V. Ciolac, V. Burlea, M. Stârcea, I. Iachimciuc) au fost interpretate de CNC și incluse în repertoriul corului, prezentate pentru public național și internațional, astfel promovând creația componistică autohtonă.

Cu privire la repertoriul național, în teză am realizat o clasificare a creațiilor acestora interpretate de cor: opere de autor versus aranjamente corale, piese pentru componentă omogenă versus cea eterogenă, opere *a cappella* versus piesele cu acompaniament; compoziții bazate pe versuri ale poezilor naționali versus celor pe texte populare; creații laice sau religioase (care aparțin cultului catolic și ortodox); miniaturi corale versus lucrări ciclice de proporții etc.

5. În baza analizei creațiilor compozitorilor autohtoni: *Ciocârlia* de I. Enache, *Colo sus, colo mai jos* de D. Belinschi, *Norii* de Z. Tkaci pe versuri A. Roșca, *Descânțece* de I. Iachimciuc

și *De la Tiras pân' la Tissa* de T. Chiriac au fost valorificate posibilitățile interpretative ale corului. În prezenta teză se profilează mai multe procedee interpretative — atât tradiționale, cât și inovatoare care au fructificat capacitățile de interpretare ale CNC ca și cor de cameră contemporan. Printre cele mai importante procedee vom menționa tratarea instrumentală a vocilor în creația *De la Tiras pân' la Tissa* de T. Chiriac, care se bazează pe imitarea suntelor diferitor instrumente fie din orchestra populară (tobă, cinel, drâmbă) sau din cea de fanfară (trombon, trompetă). În diferite contexte muzicale, prin atribuirea funcțiilor de solist și de acompaniator partidelor corale, T. Chiriac valorifică particularitățile vocal-timbrale, dar și tehnice ale corului.

6. În creațiile studiate descoperim interpretarea diferitor tipuri de factură corală, bazate pe micropolifonie, eterofonie, poliostinato, polifonie imitativă și contrastantă, polifonia straturilor; iscusință în interpretarea (inclusiv *a cappella*) a verticalei disonante în condițiile aplicării structurilor polimodale, tonalității lărgite, cromaticii etc. În creația *Descânțece* de I. Iachimciuc, determinată de stilistica neofolclorismului, predomină factura polifonizată, inclusiv micropolifonie. Vocile sunt într-un permanent dialog care, deseori, e marcat de distribuția elementelor unei anumite teme, mai multor partide corale. În cadrul scriiturii polifonice compozitorul reușește să obțină autonomia și libertatea vocilor corale și folosește, pe larg, verticala disonantă care cere de la cor o măiestrie aparte.

O problemă interpretativă aparte se referă la imitarea de către coriști a diferitor procedee onomatopeice, care înaintează muzicienilor cerințe înalte pentru a obține o articulație impecabilă, o dibăcie desăvârșită în emiterea sunetului programat de conceptul componistic, un simț ritmic avansat. Pe lângă toate, remarcăm și lărgirea spectrului sonor al creațiilor analizate prin implicarea mai multor procedee de emisie a sunetelor extra-muzicale, neintonate, care cer de la coriști și de la dirijor o înțelegere perfectă a specificului expresiv al acestor procedee, solicitând și capacitatea de a le reda adecvat, în conformitate cu conceptul componistic. Nu întâmplător, premierele mai multor creații au fost realizate în strânsă colaborare cu compozitorii, așa precum a fost și în cazul lansării pieselor Z. Tkaci, ale lui T. Chiriac, I. Iachimciuc și cele ale lui D. Belinschi, analizate în prezenta teză. În acest context, ideile compozitorilor au fost discutate, clarificate și, prin urmare, întruchipate în cea mai reușită versiune posibilă.

În temeiul concluziilor și constatărilor elaborate vom formula anumite **recomandări**:

1. A continua cercetările în vederea valorificării creațiilor corale semnate de compozitorii din Republica Moldova, în baza unei arii de investigare ample, terenul materialului empiric fiind lărgit prin abordarea unui număr mai mare de opusuri corale autohtone.

2. A iniția studii comparate legate de activitatea corurilor de cameră din regiune — România, Ucraina, Bulgaria, Serbia, Polonia, Cehia și alte țări.

3. A include CNC într-un context european și mondial prin stimularea apariției articolelor științifice în reviste de specialitate din țările Uniunii Europene, Statele Unite ale Americii, Canada ș.a.

4. În temeiul consolidării și optimizării materialelor tezei, a promova patrimoniul interpretativ inedit al CNC prin înregistrarea a noi materiale video, prin crearea filmelor documentare și diseminarea acestora pe platforme online; a actualiza înregistrările video și audio realizate pe parcursul existenței colectivului în vederea conservării datelor valoroase cu referire la crearea, afirmarea și evoluția colectivului ca și model primar de colectiv coral cameral în Republica Moldova.

5. A asigura popularizarea repertoriului CNC, inclusiv creațiile compozitorilor din țara noastră, pe plan internațional, prin organizarea turneelor, participarea la diferite evenimente internaționale de artă corală, inclusiv, și prezentarea de master-class-uri.

6. Ținând cont de predilecția CNC către tematica *hispanității muzicale*, a promova repertoriul alcătuit din opusurile autorilor din Spania, Portugalia, țările Americii Latine.

7. A reveni la practica utilizată în perioada existenței CNC ca și Corul *Union Fenosa* în ceea ce privește propagarea artei corale profesionale pe tot teritoriul Republicii Moldova, prin crearea proiectelor speciale dedicate popularizării acestei ramuri de creație.

8. În baza profilului artistic al dirijorului Ilona Stepan cercetat și formulat în cadrul tezei, a promova aportul dumneaei prin organizarea masterclass-urilor de dirijat coral, înregistrarea și folosirea lor ulterioară în activitatea didactică a instituțiilor de învățământ artistic mediu și superior, în activitatea colectivelor corale din Republica Moldova.

9. A include materialele tezei în predarea disciplinelor de profil din instituțiile de învățământ artistic superior: *Clasa corală, Repertoriul coral, Istoria muzicii naționale, Teoria și istoria artei corale, Citirea partiturilor corale, Practica interpretativă* ș.a.

10. A consolida capacitățile profesionale ale studenților de la specialitatea *Dirijat coral* prin schimb de experiență cu artiștii CNC care au participat în proiecte lirice internaționale (atelieri de creație, traininguri, etc.).

BIBLIOGRAFIE

În limba română:

1. *Arta muzicală din Republica Moldova. Istorie și modernitate*. Chișinău: Grafema Libris, 2009. 952 p. ISBN 978-9975-52-046-1.
2. BOLDUR, A. *Muzica în Basarabia. Schiță istorică*. București: Institutul de Arte Grafice „Marvan”, S. A. R., 1940. 48 p.
3. BOLDURAT, V. Mihail Berezovschi — promotor al tradițiilor muzicii corale. In: *Învățămîntul artistic — dimensiuni culturale. Conferința de totalizare a activității științifico-didactice a profesorilor, 2001*. Chișinău: Grafema Libris, 2002, p. 78–79.
4. BOTEZ, D. *Tratat de cînt și dirijat coral*. Vol. I. București: Consiliul culturii și educației socialiste, 1982. 334 p.
5. BOTEZ, D. *Tratat de cînt și dirijat coral*. Vol. II. București: Consiliul culturii și educației socialiste, 1985. 440 p.
6. BUNEA, D. Tipologia melodică a colindei. In: *Pagini de muzicologie*. Chișinău: Șearec-Com, 2002, pp. 60–67.
7. CIOBANU-SUHOMLIN, I. Caracterul polistilistic al creației componistice actuale din Republica Moldova. In: *Patrimoniul muzical din Republica Moldova (folclor și creație componistică) în contemporaneitate: Conferința științifică internațională, 23 iunie 2015, Chișinău: Rezumatele comunicărilor*. Chișinău: AMTAP, 2015, pp. 36–38. ISBN 978-9975-9617-6-9.
8. COCEAROVA, G. Captiva muzicii corale. In: *Moldova*. 2009, nr. 4, p. 49.
9. GALAICU, V. *Dimensiunea etnică a creației muzicale (în lumina tradiției românești)*. Chișinău: Arc, 1998. 118 p. ISBN 9975-61-045-5.
10. GELMAN-KISS, S. *Aspecte stilistice și dirijorale privind creația corală românească în a doua jumătate a secolului XX*. București: Universitatea Națională de Muzică, 2005. 29 p.
11. GELMAN-KISS, S. *Timbralitatea corală modernă: aplicații analitice la creația corală românească din perioada 1960-1980*. București: Universității Naționale de Muzică, 2004. 247 p. ISBN 973-86648-2-9.
12. MIRONENCO, E., MELNIC, V. Cultura muzicală a Basarabiei după Unire (1918–1940). In: *Akademios. Revista de știință, inovare, cultură și artă*. Chișinău: Tipografia Centrală Î.S. 2018, nr. 2(48), pp. 124–131. ISSN 1857–0461.
13. NAGACEVSCHI, E. Evoluția istorică a artei corale în Basarabia. In: *Arta*, 1993, pp. 141–151. ISSN 2345–1181.

În limba engleză:

14. COWARD, H. *Choral Technique and Interpretation*. The H. W. Gray Mus. Co. Inc., New York, 1914. 333 p.
15. GORDON, H. L. *Choral Techniques*. Second edition, W. C. Brown Company Publishers, California, USA, 1974. 285 p.
16. JANSSON, D., ELSTAD, B., DOVING, E. Choral conducting competences: Perceptions and priorities. In: *Research Studies in Music Education* [online]. Canada: SAGE Publications. 2019, nr. 43, p. 321 [citată 4.07.2022]. ISSN 1321–103X. Disponibil: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1321103X19843191>
17. NEUEN, D. *Choral Concepts*. Belmont, CA: Schirmer/Thomson Learning, 2002. 240 p.
18. WILSON, H. *Artistic Choral Singing: Practical Problems in Organization, Technique and Interpretation*, I-st ed. New York: G.Schirmer, 1959. 374 p.

În limba rusă:

19. АКСЁНОВА, Л. В. *Гавриил Музическу: жизнь и творчество*. Кишинев: Картя молдовеняскэ, 1960. 82 с.
20. АКСЁНОВА, Л. В. *Георгий Стрезев: биограф. очерк*. Кишинев: Инесса, 2003. 96 с. ISBN 9975-9769-4-8.
21. БАТЮК, И. В. *Современная хоровая музыка: теория и исполнение*. Москва: МГК им. П. И. Чайковского, 1999. 192 с. ISBN 5-89598-054-6.
22. БОГДАНОВСКИЙ, Е. М. *О музыке, Con amore sempre!...*, Кишинёв: SA „Т.Л.”, 1998. 342 с.
23. ВИНОГРАДОВ, К. П. *Работа над дикцией в хоре*. Москва: Музыка, 1967. 103 с.
24. ДМИТРЕВСКИЙ, Г. А. *Хороведение и управление хором*. Москва: Госмузиздат, 1957. 112 с.
25. ПЕВЗНЕР, Б. С. Камерный хор — организация, структура, принципы работы. В: *Советская музыка*, 1979, № 7, стр. 40–41.
26. ПИГРОВ, К. К. *Руководство хором*. Москва: Музыка, 1964. 220 с.
27. ТЕВЛИН, Б. Г. Новые приемы хорового исполнительства. В: *Советская музыка*, 1979, № 7, с. 37–39.
28. ТКАЧЕНКО, В. В. О некоторых парадоксах композиторского творчества Игоря Якимчука. In: *Anuar științific: muzică, teatru, arte plastice* (în baza materialelor științifice din cadrul proiectului Registrul adnotat al creațiilor muzicale din Republica Moldova). Chișinău: Valinex SRL. 2012, nr. 4(17), pp. 242–248. ISSN 1857–2251.

LUCRĂRI PUBLICATE LA TEMA TEZEI

1. **BURLAC, F.** National Chamber Choir of Republic of Moldova: History Files. In: *Dialogica*. Chișinău: Fox Trading SRL. 2022, Anul IV, nr. 2, pp. 70–77. ISSN 2587–3695. E-ISSN 1857–2537.
2. **BURLAC, F.** Dirijorul Iona Stepan — promotor al artei corale profesioniste din Republica Moldova. In: *Studiul artelor și culturologie: teorie, istorie, practică*. Chișinău: Notograf Prim. 2020, nr. 1(36), pp. 69–76. ISSN 2345–1408.
3. **BURLAC, F.** Direcții în activitatea artistică a colectivelor corale camerale la etapa contemporană. In: *Studiul artelor și culturologie: teorie, istorie, practică*. Chișinău: Notograf Prim. 2018, nr. 1(32), pp. 93–99. ISSN 2345–1408.
4. **BURLAC, F.** Principii de integritate compozițională în ciclul *Descânțece* de Igor Iachimciuc. In: *Anuar științific: muzică, teatru, arte plastice*. Chișinău: VALINEX SRL. 2012, nr. 3(16). pp. 207–213. ISSN 1857–2251. ISBN 978-9975-9925-4-1.
5. **BURLAC, F.** Interpretarea genului de colindă în creația *Colo sus, colo mai jos* de Dumitru Belinschi. In: *Anuar științific: muzică, teatru, arte plastice*. Chișinău: VALINEX SRL. 2012, nr. 4(17). pp. 220–228. ISSN 1857–2251. ISBN 978-9975-9925-4-1.
6. **BURLAC, F.** Ideea principală și rolul corului în creația *De la Tiras pân' la Tissa* de Tudor Chiriac. In: *Anuar științific: muzică, teatru, arte plastice*. Chișinău: VALINEX SRL. 2011, nr. 1–2(12–13), pp. 151–156. ISSN 1857–2251. ISBN 978-9975-9925-3-4.
7. **BURLAC, F.** File din istoria colectivelor corale camerale din Republica Moldova (sec. XX – începutul sec. XXI). In: *Anuar științific: muzică, teatru, arte plastice*. Chișinău: Grafema Libris. 2012, nr. 1(14), pp. 75–79. ISSN 1857–2251. ISBN 978-9975-9886-3-6
8. **BURLAC, F.** National Chamber Choir of Republic of Moldova: History Files. In: *Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare. Conferința științifică internațională, Ediția a XIV-a, 30–31 mai 2022, Chișinău: Rezumatele comunicărilor*. Chișinău: Notograf Prim, 2022, p. 21. ISBN 978-9975-84-158-0.
9. **BURLAC, F.** Dirijorul Iona Stepan — promotor al artei corale profesioniste din Republica Moldova. In: *Învățămintul artistic — dimensiuni culturale. Conferința științifică internațională, 19 aprilie 2019, Chișinău: Tezele comunicărilor*. Chișinău: Notograf Prim, 2019, p. 13. ISBN 978-9975-84-088-0.

ADNOTARE

**Corul Național de Cameră al Republicii Moldova — promotor al creației corale autohtone.
Teza pentru obținerea titlului științific de doctor în studiul artelor și culturologie,
specialitatea 653.01 – Muzicologie, Chișinău, 2024.**

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 303 de titluri, 2 anexe (tabelul creațiilor compozitorilor autohtoni din repertoriul CNC și lista înregistrărilor audio și video ale CNC), 152 de pagini ale textului de bază, 25 de figuri (exemple muzicale) și 10 tabele. Rezultatele obținute sunt publicate în 9 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: Corul Național de Cameră, arta corală profesionistă, specificul corului de cameră, muzica corală națională, procedee de tratare a corului, stilistica interpretativă.

Domeniul de studiu: arta muzicală, creația corală din Republica Moldova, istoria artei de interpretare corală națională.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul investigației constă în cercetarea multiaspectuală a aportului CNC la dezvoltarea artei corale naționale, în general, și la valorificarea repertoriului coral autohton, în special.

Realizarea acestuia prevede atingerea mai multor **obiective:** determinarea specificului interpretativ al formației corale de cameră; reconstituirea succintă a parcursului istoric al cântării corale de cameră în Republica Moldova; prezentarea multiaspectuală a imaginii artistice a CNC și aprecierea rolului său în promovarea creației corale autohtone; trecerea în revistă a evoluției artistice a conducătorului CNC, dirijorului Ilona Stepan; efectuarea analizei complexe a celor mai reprezentative creații și prelucrări corale semnate de compozitorii moldoveni din repertoriul CNC; elucidarea limbajului și procedeelelor componistice folosite în creațiile analizate; evidențierea specificului utilizării folclorului în muzica corală din Republica Moldova; reliefa procedeelelor interpretative tradiționale și descoperirea celor inovatoare; relevarea particularităților interpretative ale creațiilor studiate.

Noutatea și originalitatea științifică a tezei: pentru prima dată în muzicologia autohtonă au fost cercetate evoluția artistică a CNC și a dirijorului Ilona Stepan, precum și specificul tratării repertoriului în practica interpretativă a CNC.

Rezultatele obținute contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante care rezidă în fundamentarea științifică a rolului Corului Național de Cameră în promovarea muzicii corale autohtone.

Semnificația teoretică a studiului constă în completarea conceptelor ce țin de specificul corului de cameră, în general, dar și al CNC, în mod particular: *artă corală profesionistă; strategii sonore; voci flexibile; sonoritate echilibrată; tratare instrumentală a vocilor; individualitate artistică; tematica hispanității muzicale*. Aportul teoretico-științific al tezei se manifestă și prin elucidarea unor aspecte interpretative caracteristice corului cameral, scoaterea la iveală a unor particularități de interpretare a repertoriului coral autohton.

Valoarea aplicativă a lucrării: rezultatele tezei pot servi drept bază pentru cercetări științifice ulterioare consacrate artei corale, fiind utile pentru specialiști din diverse domenii: științific, pedagogic, componistic și interpretativ. Materialele tezei pot fi utile ca suport metodicodidactic și științific în predarea disciplinelor: *Teoria și istoria artei corale, Dirijatul coral, Clasa corală, Repertoriul coral, Citirea partiturilor corale, Istoria muzicii naționale*.

Implementarea rezultatelor științifice a fost realizată în contextul activităților didactice și științifice în cadrul departamentului Canto și Dirijat al AMTAP, dar și în activitatea interpretativă ca și artistă a Corului Național de Cameră. Rezultatele științifice au fost prezentate în cadrul a 8 conferințe științifice internaționale și naționale.

АННОТАЦИЯ

Бурлак Федора. Национальный камерный хор Республики Молдова — популяризатор отечественного хорового творчества. Диссертация на соискание ученого звания доктора искусствоведения и культурологии по специальности 653.01 – Музыкаведение, Кишинев, 2024.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 303 наименований, 2 Приложения (таблица произведений отечественных композиторов из репертуара Национального Камерного Хора и перечень аудио- и видеозаписей), 152 страниц основного текста, 25 нотных примеров и 10 таблиц. Результаты исследования отражены в 9 научных публикациях.

Ключевые слова: Национальный Камерный Хор, профессиональное хоровое искусство, специфика камерного хора, национальная хоровая музыка, приёмы хоровой трактовки.

Область изучения: музыкальное искусство, национальное композиторское творчество, история хорового искусства Республики Молдова.

Цель и задачи диссертации. Цель работы состоит в комплексном исследовании роли Национального Камерного Хора в развитии отечественного хорового искусства, в целом, и освоении национального хорового репертуара, в частности. Достижение этой цели предусматривает решение нескольких **задач:** определение исполнительской специфики камерного хора; краткая реконструкция исторического пути камерного хорового пения в Республике Молдова; многоаспектное представление художественного облика хора и признание его роли в продвижении национального хорового творчества; обзор творческой эволюции художественного руководителя хора, дирижера Илоны Степан; комплексный анализ наиболее репрезентативных хоровых произведений молдавских композиторов из репертуара НКХ; выявление особенностей музыкального языка и композиционных приемов анализируемых произведений; определение специфики использования фольклора в хоровой музыке Республики Молдова; выявление традиционных и новаторских исполнительских приёмов, а также исполнительских особенностей анализируемых произведений.

Научная новизна и оригинальность диссертации: впервые в отечественном музыкознании были исследованы артистическая эволюция Национального Камерного Хора и его дирижёра Илоны Степан, а также выявлены особенности трактовки национального хорового репертуара в исполнительской практике НКХ.

Полученные результаты исследования вносят вклад в разрешение важной научной проблемы, состоящей в научном изучении роли Национального Камерного Хора в продвижении национальной хоровой музыки.

Теоретическая значимость исследования состоит в дополнении понятий, связанных со спецификой камерного хора в целом, и НКХ, в частности: *профессиональное хоровое искусство; звуковая стратегия; гибкие голоса; сбалансированный звук; инструментальная трактовка голоса; художественная индивидуальность; тематика музыкального испанизма.* Научный вклад проявляется и в освещении исполнительских аспектов, характерных для камерного хора, выявлении особенностей интерпретации национального хорового репертуара.

Практическая значимость работы: результаты диссертации могут служить основой для дальнейших научных исследований, посвященных хоровому творчеству, быть полезными для специалистов различных областей: научной, педагогической, композиторской и исполнительской. Так же материалы диссертации могут быть полезны в качестве методического и научного обеспечения в процессе преподавания ряда дисциплин: *Теория и история хорового искусства, Хоровое дирижирование, Хоровой класс, Хоровой репертуар, Чтение хоровых партитур, История национальной музыки.*

Апробация научных результатов осуществлялась в процессе педагогической, дидактической и научной деятельности в рамках департамента *Сольное пение и дирижирование* АМТИИ, а также в исполнительской деятельности в качестве артиста Национального Камерного Хора. Научные результаты представлены на 8 международных и национальных научных конференциях.

ANNOTATION

Burlac Fedora. The National Chamber Choir of the Republic of Moldova — promoter of national choral creation. Thesis for obtaining the scientific degree of doctor in the arts and culturology studies, specialty 653.01 – Musicology, Chişinău, 2024.

Structure of the thesis: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 303 titles, 2 Appendices (the table of creations of Moldovan composers from the NCC repertoire, the list of audio- and videorecordings), 152 pages of the basic text, 25 music examples and 10 charts. The investigation results are reflected in 9 scientific publications.

Keywords: The National Chamber Choir, professional choral art, the specifics of the chamber choir, national choral music, methods of treating the choir, interpretive stylistics.

Field of study: musical art, choir creation from the Republic of Moldova, history of national choral art.

The purpose and objectives of the thesis. The **purpose** of the investigation is a multiaspectual research of the NCC' contribution to development of the national choir art in general and to valorization of the national choir repertoire, in particular.

The achievement of this goal presumes the realisation of several **objectives:** the determination of the interpretive specifics of the chamber choir formation; the brief reconstruction of the historical course of chamber choir singing in the Republic of Moldova; the multifaceted presentation of the NCC's artistic image and the appreciation of its role in promoting national choir creation; review of the artistic evolution of NCC' leader, conductor Ilona Stepan; carrying out the complex analysis of the most representative choral creations written by Moldovan composers from the NCC repertoire; reveal of the language and architectonics tools used in the analyzed works; highlighting the specifics of the use of folklore in chamber choir music from the Republic of Moldova; revealing interpretive peculiarities of the analyzed creations.

The scientific novelty and originality of the thesis: for the first time in national musicology, the artistic evolution of NCC and its conductor Ilona Stepan were researched; as well as the specificity of the treatment of the national repertoire in the interpretative practice of the NCC.

The obtained results contribute to the important scientific problem solving which consists in the scientific substantiation of the role of The National Chamber Choir in the promotion of autochthonous choral creation.

The theoretical significance of the study consists in completing the concepts related to the specifics of the chamber choir, in general, but also NCC, in particular: *professional choir art; sound strategy; flexible voices; balanced sound; instrumental treatment of voices; artistic individuality; the theme of musical Hispanicity*. The theoretical-scientific contribution of the thesis is also manifested through the elucidation of some performance aspects of chamber choir, revealing of performance peculiarities of the national choir repertoire.

The applicative value of the work: the results of the thesis can serve as a basis for further scientific researches devoted to choral art, being useful for specialists in various fields: scientific, pedagogical, compositional and interpretive. In the same way, the thesis materials can be useful as methodical-didactic and scientific support in the teaching of several disciplines: *Theory and History of Choir Art, Choral conducting, Choir class, Choir repertoire, Choir score reading, History of national music*.

The implementation of the scientific results was carried out in the context of the didactic and scientific activities within AMTAP' Singing and Conducting department, but also in the performance activity as an artist of the National Chamber Choir. The scientific results are presented in 8 national and international scientific conferences.

BURLAC FEDORA

**CORUL NAȚIONAL DE CAMERĂ AL REPUBLICII MOLDOVA —
PROMOTOR AL CREAȚIEI CORALE AUTOHTONE**

SPECIALITATEA 653.01–MUZICOLOGIE

Rezumatul tezei de doctor în studiul artelor și culturologie

Aprobat spre tipar: 29.02.2024

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar: 2.0

Formatul hârtiei: 60x84 1/16

Tirajul: 50 ex.

Comanda nr. 27/24

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
CENTRUL EDITORIAL-POLIGRAFIC
str. A. Mateevici, 60, Chișinău, Republica Moldova, MD 2009
e-mail: cep1uvsm@mail.ru; usmcep@mail.ru